

Η τελευταία φορά που ο Μιντχάτ είχε μπει στο σπουδαστήριο του δρα Μολινέ ήταν σ' εκείνη τη βιαστική αναζήτηση μελανοδοχείου. Δεν ήταν ένα δωμάτιο που το επέλεγαν στα κρυφά τους πρωινά· αναμφισβήτητα ήταν εκτός των ορίων τους. Κι όμως στεκόταν τώρα στο κέντρο του, με τη γυναίκα που αγαπούσε να διαβάσει μπροστά του, και βίωσε μια αίσθηση καινούργιου δικαιώματος. Το γραφείο ήταν σκεπασμένο με ένα σωρό χαρτιά και μερικές στοιβές βιβλία με σελιδοδείκτες να ξεπετάγονται σαν γλώσσες. Αντιστάθηκε στην παρόρμηση να καθίσει στην καρέκλα και παραδόθηκε σ' ένα στιγμιαίο όραμα από το μέλλον, σ' ένα δωμάτιο ακριβώς σαν κι αυτό εδώ. Έδωξε την εικόνα και προχώρησε να συναντήσει τη Ζανέτ στο πάτωμα.

Εμφανίστηκε μες στο μυαλό του προτού συνειδητοποιήσει πως το είχε διαβάσει. Ήταν το δικό του όνομα. Έκανε πίσω μερικά βήματα.

Κοντά στην άκρη του γραφείου ήταν ένα ανοιχτό σημειωματάριο. Η σελίδα έγραφε πάνω πάνω με μεγάλα γράμματα: «Notes Préliminaires* – Μιντχάτ Καμάλ». Κάτω από τον τίτλο βρισκόταν μια σειρά από δυσανάγνωστες σημειώσεις με πράσινη μελάνη, που μερικές φορές έκαναν γωνία στο περιθώριο και ανέβαιναν προς τα επάνω. Ο Μιντχάτ πήρε στα χέρια του το σημειωματάριο. Στο τέλος της σελίδας ξεχώρισε δύο αράδες: «Naplouse – deux montagnes, Ebal et Gerizim» έγραφε η μία. Και η άλλη, «Les Samaritains – la magie? L'Aramien & l'Arabe & l'Hébreu». ** Γύρισε τη σελίδα. «Proverbes» ήταν ο επόμενος τίτλος. Παρατίθονταν τρεις στη σειρά, όλες τους παροιμίες που ο Μιντχάτ είχε ακούσει ως παιδί στη Ναμπλούς και είχε μεταφράσει για τον δρα Μολινέ σε μια συζήτησή τους τον περασμένο χειμώνα, κοντά στη φωτιά, εδώ μεταγραμμένες. «Λόγια των εφημερίδων» έλεγε η μια· «Καλάμ

* «Προκαταρκτικές σημειώσεις».

** «Ναμπλούς – δύο βουνά, Εβάλ και Γαριζίν». – «Οι Σαμαρείτες – η μαγεία; Αραμαϊκά & αραβικά & εβραϊκά».

ζαράγιεμ – κάτι που το πιστεύεις δύσκολα». Άλλη: «Καλάμο ουακίφ – ορθώνει τον λόγο του – π.χ. μαχητικός». «Τα λόγια της νύχτας είναι αλειμμένα με βούτυρο – λιώνουν στον ήλιο – υποσχέσεις που δεν τηρούνται». Στο τέλος της σελίδας ήταν γραμμένο: «La langue peut affecter le cerveau? La traduction pure est impossible».*

«Τι είναι αυτό;» είπε ο Μιντχάτ.

«Τι είναι τι;»

«Ο πατέρας σου...»

«Ο πατέρας μου τι;»

«Γράφει για μένα».

Η Ζανέτ τινάχτηκε όρθια. «Τι εννοείς, γράφει για σένα;»

Στράφηκε πίσω, στο γραφείο. Ανάμεσα στα βιβλία βρίσκονταν δύο μεταφρασμένα αντίτυπα του Κορανίου. Έδωσε το σημειωματάριο με το όνομά του στη Ζανέτ και πήρε το πρώτο Κοράνι, μια παλιά γαλλική έκδοση δεμένη με καφετί δέρμα και ράχη με επιχρυσες ραβδώσεις, που είχε τον τίτλο «L'Alcoran de Mahomet. Tome 1». Το δεύτερο ήταν μια πιο πρόσφατη έκδοση στα αγγλικά.

«Με μελετάει!».

Εκείνη γύρισε μια σελίδα και ο Μιντχάτ κοίταξε πάνω από τον ώμο της. Ένα χωρίο ήταν μεγάλο και ευανάγνωστο.

Η επίδραση της εκμάθησης μιας καινούργιας γλώσσας σ' ένα πρωτόγονο μυαλό.

Είναι λες κι όταν μαθαίνεται μια λέξη κάνει χώρο στο μυαλό για τη σημασία της –τη χρήση, την υποδήλωση, τη συνδήλωση και τη διάκριση–, ώστε ακόμα κι αν η λέξη ξεχαστεί, στην επιφάνεια του μυαλού θα παραμείνει ως αποτύπωμα ή κοιλότητα. Έτσι, ένας άνθρωπος χωρίς λέξεις μπορεί να είναι ικανός να κάνει πολύπλοκες σκέψεις, αρκεί να είχε κάποτε μάθει να μιλά.

* «Μπορεί η γλώσσα να επηρεάσει τον εγκέφαλο; Η πιστή μετάφραση είναι αδύνατη».

Η Ζανέτ δεν γύρισε στην επόμενη σελίδα. Ήταν κι οι δύο σιωπηλοί.

«Ήξερες γι' αυτό;» τη ρώτησε μετά από μια στιγμή.

«Φυσικά και όχι».

«Πιστεύεις... πιστεύεις πως είμαι...» Η φωνή του τοιτώθηκε.
«Πρέπει να του μιλήσω».

Κρατήθηκε από την πλάτη της καρέκλας για να βρει την ισορροπία του.

«Ναι, νομίζω πως πρέπει να το κάνεις». Ακούμπησε προσεκτικά το σημειωματάριο στο γραφείο. «Θα ήθελες να έρθω μαζί σου;»

«Όχι. Εσύ κι εγώ – δεν είναι ώρα γι' αυτό. Πρέπει να καθίσω κάτω».

Η Ζανέτ τον ακολούθησε στην κρεβατοκάμαρά του. Εκείνος κάθισε στο κρεβάτι όσο αυτή τον κοιτούσε από την πόρτα. Τα μάτια της ήταν κόκκινα από τα συγκρατημένα δάκρυα.

«Μπορείς να καθίσεις».

Δεν άντεχε να την κοιτάζει. Καθώς η φιγούρα της πέρασε από μπροστά του, εκείνος έμεινε να κοιτάζει από την ανοιχτή πόρτα τον διάδρομο, όπου το φως από κάποιο παράθυρο που δεν φαινόταν διαχεόταν πάνω στις σανίδες του πατώματος. Έμεινε να κοιτάζει τα σχήματα που πλαισιώνει η πόρτα μέχρι που τα μάτια του άρχισαν να τα βλέπουν διαφορετικά, η κουπαστή έγινε το χέρι μιας γυναίκας και η σκιά στην πέρα γωνία, κοντά στην πόρτα του μπάνιου, ένα μαύρο παπούτσι με μακρύ κορδόνι, που στην πραγματικότητα ήταν ένα σκοτεινό κενό όπου μία από τις σανίδες του πατώματος είχε γυρίσει προς τα επάνω.

Ένωσε μια κράμπα στο στομάχι του. Ήταν ένας μουσαφίρης, όμως ο οικοδεσπότης είχε παραβιάσει τα όρια της θέσης του. Κι ο ίδιος είχε παραβιάσει τα όρια της θέσης του κι είχε αμαρτάνει με την κόρη του οικοδεσπότη. Ποιος τότε ήταν ο φταιχτής; Το φάσμα της άγνοιάς του ξεδιπλώθηκε εμπρός στα μάτια του. Πίστεψε πως πάνω κάτω είχε μάθει πια τους κοινωνικούς τους κώδικες – αλλά τους ιδιωτικούς; Είχε πιστέψει πως κατείχε μια θέση στην καρδιά της οικογένειας, πως –σχεδόν– είχε το δικαίωμα να

κάθεται σε μια καρέκλα στο γραφείο. Είχε πιστέψει πως η διαφορά του δεν είχε σημασία. Όμως, όντας το αντικείμενο μελέτης του πατέρα, πώς θα μπορούσε να γίνει ο σύζυγος της κόρης; Κανείς δεν έχει γι' αντικείμενο της μελέτης του τον γαμπρό του.

Το σκοτάδι κατάπινε τη θέα μέσα από την πόρτα και οι σκιές άπλωναν, τα μπαλώματα του φωτός μάζεψαν και το παπούτσι στη γωνία εξαφανίστηκε μέσα στη θάλασσα των σκιών.

«Μιντχάτ;» Τα μάτια της Ζανέτ ήταν ορθάνοιχτα. «Μιντχάτ, μόλις άκουσα την πόρτα. Ήρθαν».

Άκουσε τον εαυτό του να απαντά.

«Πρέπει ν' αλλάξω» είπε εκείνη. «Θα πάρουν ένα ποτό πρώτα».

Πρόβαλε στο πεδίο της ανοιχτής πόρτας, μπήκε και βγήκε από το φως και μετά είχε φύγει.

Εκείνος κινήθηκε αργά. Έβαλε στο ράφι τους, στην ντουλάπα, τα βιβλία και τις σημειώσεις κι έβγαλε τη ρόμπα που φορούσε στις εξετάσεις. Ντύθηκε με σκούρο γκρι σακάκι κι έβαλε μια ασημένια καρφίτσα στη γραβάτα του και μια καρφίτσα πεταλούδα στο πέτο του. Κοίταξε την εικόνα του στον καθρέφτη της πόρτας της ντουλάπας. Προσπάθησε να δει αυτό που έβλεπε ο Φρεντερίκ. Κάτι κινήθηκε. Ήταν η αντανάκλαση ενός κλαδιού από το δέντρο του κήπου, που κουνιόταν από τον αέρα σαν τρεμάμενο χέρι.

Στον διάδρομο η σανίδα του πατώματος έτριξε· άνοιξε την πόρτα κι είδε τη Ζανέτ στην κορυφή της σκάλας. Φορούσε ένα σκούρο κίτρινο φόρεμα με μαύρη δαντέλα στους ώμους.

«Έλα κάτω» του είπε.

«Θα περιμένω λίγο και θα έρθω μετά».

Ο Σιλβάν Λεκλέρ και ο δρ Μολινέ βρίσκονταν ήδη στο τραπέζι όταν εκείνος μπήκε. Ο Σιλβάν καθόταν δίπλα στη Ζανέτ και ένα πιάτο είχε μπει για τον Μιντχάτ δίπλα στον δόκτωρα, απέναντί της.

«Καλησπέρα, μεσιέ Μιντχάτ» είπε ο Σιλβάν.

«Καλησπέρα, μεσιέ Λεκλέρ. Δρ Μολινέ, μαντμαζέλ».

Ο Λεκλέρ είχε χάσει κάμποσο βάρος από την τελευταία φορά

που είχε έρθει για δείπνο, την άνοιξη, παρόλο που εξακολουθούσε να είναι μεγαλόσωμος και το πρόσωπό του ξεχείλωνε κάπως. Τα αφιδωτά του φρύδια ήταν γκριζα· για κάποιο λόγο, ο Μιντχάτ τα θυμόταν μαύρα.

«Λοιπόν, πρέπει να μας συγχωρέσεις για τη λιτότητα του γεύματος» είπε ο δρ Μολινέ στον Σιλβάν. «Φοβάμαι πως δεν ήμασταν σε θέση να βρούμε ούτε κάποιο πουλερικό ούτε κρέας. Όμως έχουμε βούτυρο, ζήτω, λοιπόν, γι' αυτό».

Η Ζορζίν έφερε βαθιά πιάτα με σούπα κολοκύθα και ο Μολινέ έβαλε το κρασί.

«Απ' ό,τι καταλαβαίνω, τελειώσατε με τις εξετάσεις σας» είπε ο Σιλβάν.

«Ναι, έχω τελειώσει».

«Και πήγατε καλά;»

«Ελπίζω. Θα δούμε».

Ρούφηξαν τη σούπα με τα κουτάλια τους. Η Ζανέτ έκοψε ένα ψωμάκι κι άρχισε να το βουτυρώνει.

«Και πότε θα επιστρέψετε στη χώρα σας;»

Τα κουτάλια σιώπησαν. Ακόμα κι η Ζανέτ έστρεψε το κεφάλι της.

«Πότε θα επιστρέψω;» Ο Μιντχάτ άκουσε το τρέμουλο στη φωνή του. «Πιθανώς, σύντομα».

«Και θα ασκήσετε την ιατρική στην πατρίδα σας;»

«Τι θα κάνω; Α... δεν ξέρω...»

Ο Μολινέ άπλωσε το χέρι του να πάρει τον δίσκο με το βούτυρο.

«Δυπήθηκα όταν έμαθα για τον φίλο σας» είπε ο Σιλβάν.

Δεν υπήρχε κάποιος λόγος που ετούτη τη δήλωση, πάνω απ' όλες τις άλλες, την ένωσε να τον προκαλεί. Μπορεί να οφειλόταν απλά στο γεγονός πως ο Μιντχάτ ήταν ήδη έτοιμος να αντιδράσει. Όμως μέσα σε μια στιγμή ο θυμός του φούσκωσε αφήνοντάς τον άφωνο, γεμίζοντας το μπροστινό μέρος του κεφαλιού του σαν πηγάδι ξέχειλο νερό. Όταν τελικά κατάφερε να μιλήσει, όλο του το κορμί έτρεμε και μπόρεσε απλώς να ψιθυρίσει:

«Ποιος είσαι;».

«Μεσιέ Καμάλ» είπε η Ζανέτ «είστε καλά;».

«Αν είμαι καλά; Αν είμαι καλά; Αυτός ο άντρας, αυτός ο άντρας... Μαντμαζέλ, φοβούμαι που σας το λέω, όμως αυτός ο άντρας... είναι ένα σκουλήκι κι ένας κλέφτης».

«Ένας κλέφτης;» είπε ο Φρεντερίκ.

Ο Σιλβάν γέλασε. «Φοβάμαι πως τον εκνεύρισα» είπε με δυνατή, κοροϊδευτική φωνή. «Ο καλεσμένος σας νιώθει ένοχος, ίσως, γιατί οι συμπατριώτες του βρίσκονται σε πόλεμο μαζί μας και σκότωσαν τον φίλο μας».

«Είστε αηδιαστικός. Δεν σέβεστε ούτε τις γυναίκες, ούτε κι ό,τι είναι ιερό».

«Μιντχάτ» είπε η Ζανέτ.

Είχε χλωμιάσει. Ο Μιντχάτ ένωσε ένα κύμα πανικού –η αγάπη της γι’ αυτόν τόσο πολύτιμη, τόσο εύθραυστη, τόσο δυσκολοκέρδιση– και όποιον έλεγχο είχε διατηρήσει στη φωνή του τον έχασε στη στιγμή.

«Όχι. Αυτός ο άντρας είναι ένα καρκίνωμα, έχει χωθεί ύπουλα στην καρδιά της οικογένειάς σας. Όμως εγώ ξέρω τι πραγματικά είναι».

Ο Σιλβάν τον κοίταξε κατάματα. «Δεν ξέρεις τίποτε».

«Ηρέμησε, Μιντχάτ» είπε ο Μολινέ. «Είσαι... νομίζω πως πρέπει να ηρεμήσεις».

«Εσείς!» είπε ο Μιντχάτ.

Κοίταξε ξανά τη Ζανέτ· τα μάτια της έλαμπαν από τα δάκρυα. Ήταν λάθος η στιγμή· ανάσανε και συγκράτησε τον εαυτό του.

«Τι στην οργή τρέχει;» είπε ο Μολινέ.

«Τι τρέχει; Αυτό που τρέχει είναι... εγώ...εγώ...» Το πορτοκαλόχρωμο πιάτο θόλωσε εμπρός στα μάτια του. «Ανακάλυψα... είχα σκοπό να σας μιλήσω... γι’ αυτό...»

Η Ζανέτ τον προειδοποίησε με ένα τρέμουλο του κεφαλιού της. «Όχι, είπαν τα χείλη της.

«Αργότερα, είχα σχεδιάσει να σας μιλήσω γι’ αυτό αργότερα».

«Να μας μιλήσεις για τι;»

«Τίποτε... τίποτε».

«Πώς δεν είναι τίποτε;» είπε ο Σιλβάν. «Ξεστομίσατε δύο παράξενες και οργισμένες κατηγορίες, μεσιέ, και το λιγότερο που οφείλετε να κάνετε είναι να εξηγηθείτε».

«Η γυναίκα σας!»

«Όχι» είπε η Ζανέτ. «Όχι, Μιντχάτ».

«Η γυναίκα μου;» είπε ο Σιλβάν.

«Όχι. Η δική του γυναίκα».

«Μιντχάτ!» είπε η Ζανέτ σοκαρισμένη.

Κάτι μέσα στον Μιντχάτ τσάκισε. Προσπάθησε να συγκρατηθεί. «Είναι ένας κακός άνθρωπος» είπε. Ξεπήδησε από μέσα του: «Είδα... είδα πάνω στο γραφείο σας...».

«Στο γραφείο μου;» είπε ο Μολινέ.

«Δεν είχα σκοπό να φανώ αδιάκριτος, δεν είχα σκοπό, ήμουν περίεργος – συγχωρέστε με!»

«Δεν υπάρχει λόγος» είπε η Ζανέτ «να μιλήσουμε γι' αυτό τώρα. Είμαστε όλοι αναστατωμένοι. Ας ξαναβρούμε την ψυχραιμία μας».

«Όχι, Ζοζό, άφησέ τον να μιλήσει» είπε ο Μολινέ, με τόνο σαν να απευθυνόταν σε παιδί. «Μπήκες στο γραφείο μου;»

«Συγχωρέστε με. Είδα, πάνω στο γραφείο σας...»

Στο πρόσωπο του Μολινέ ζωγραφίστηκε ταραχή. «Μιντχάτ...»

«Νομίζετε πως δεν έχω συναισθήματα;» Άφησε τη γροθιά του να πέσει χαλαρή πάνω στο τραπέζι. Το κουτάλι τού έπεσε από το χέρι και η χλιαρή πορτοκαλιά σούπα πιτσιλίστηκε το χέρι του και το τραπεζομάντιλο. Εκείνος κοίταξε ξαφνιασμένος τη ζημιά. Η Ζανέτ έτεινε την πετσέτα της και σκούπισε το χέρι του.

«Μπορώ... είμαι μόνο...» ψέλλισε ο Μολινέ.

«Με μελετούσατε».

«Όχι, δεν είναι καθόλου έτσι...»

«Νομίζετε πως δεν είμαι – νομίζετε πως είμαι *απολίτιστος*;»

«Θα έπρεπε να είχα ζητήσει την άδειά σου, φυσικά. Το καταλαβαίνω πολύ καθαρά αυτό τώρα...»

«Νομίζετε πως είμαι απολίτιστος;»

«Όχι! Για όνομα του Θεού, όχι, αντιθέτως, Μιντχάτ, η παρουσία σου μου έδωσε έμπνευση, η κομψότητά σου και η... ανθρωπιά σου...»

«Η ανθρωπιά μου;»

«Ναι, ναι, η ανθρωπιά σου. Σε παρακαλώ, άσε με να σου εξηγήσω. Αντιθέτως γνωρίζω καλά τα στερεότυπα που αφθονούν στη δική μας, στην ευρωπαϊκή κουλτούρα. Πιστεύω πως πρέπει να γίνει κάποια πρόοδος στη μελέτη των πολιτισμών...»

«Δρ Μολινέ» είπε ο Μιντχάτ.

«Όχι, άφησέ με να μιλήσω. Αντιθέτως, επιχειρώ με την έρευνά μου – μια ταπεινή προσπάθεια, Μιντχάτ! Μια προκαταρκτική μονογραφία, μόνο! Επιχειρώ, επιχειρούσα, αντιθέτως, να σε εξανθρωπίσω!»

Ακούστηκε το κουδούνισμα του δίσκου της Ζορζίν. Ο Σιλβάν, ο πιο κοντινός στην πόρτα της κουζίνας, κούνησε το κεφάλι του προς το μέρος της κι εκείνη σταμάτησε και έφυγε ξανά κουδουνίζοντας.

«Να με εξανθρωπίσετε;» είπε ο Μιντχάτ, αφού πήρε μια ανάσα. «Μένω... πραγματικά, μένω έκπληκτος. Μεσιέ, είμαι άνθρωπος. Είμαι – όχι...» Σηκώθηκε. Η πετσέτα του έπεσε στο πάτωμα. «Με συγχωρείτε» μουρμούρισε. «Πρέπει να φύγω. Καληνύχτα. Καληνύχτα».